

Od Redakcji

Zapraszamy Czytelników do lektury numeru tematycznego „Problemów Polityki Społecznej. Studiów i Dyskusji” poświęconego zagadnieniom międzypaństwowych migracji pracowniczych w kontekście cech rynków pracy. Niniejsza publikacja jest jednym z efektów realizowanego na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego projektu badawczego pod nazwą *W poszukiwaniu bezpieczeństwa na rynku pracy. Migracje zarobkowe z Polski i do Polski a atrakcyjność polskiego rynku pracy*, który uzyskał finansowanie w konkursie Opus Narodowego Centrum Nauki¹. Myślą przewodnią tego projektu było ustalenie znaczenia uzyskanego i oczekiwanego poczucia bezpieczeństwa na rynku pracy dla podejmowania decyzji migracyjnych. Tego rodzaju perspektywa badawcza, której pionierska aplikacja wiązała się z badaniami ilościowymi i jakościowymi cudzoziemców pracujących w Polsce oraz Polaków aktywnych na rynkach pracy Wielkiej Brytanii i Niemiec, została zaproponowana po raz pierwszy w polskich badaniach migracyjnych. Nie była ona dotąd obecna także w badaniach prowadzonych za granicą. Naukową motywacją jej autorów było przede wszystkim uzupełnienie listy czynników (wskazywanych chociażby przez teorię *push and pull*) mających wpływ na rozmiary, dynamikę oraz kierunki współczesnych ruchów migracyjnych. Zdaniem badaczy biorących udział w projekcie bezpieczeństwo na rynku pracy — a precyzyjniej rzecz ujmując: subiektywne postrzeganie różnic między stanem doświadczanym a stanem oczekiwanym lub wręcz poszukiwanym — było dotychczas jednym z „nieobecnych” uwarunkowań migracji zagranicznych podejmowanych z przyczyn zarobkowych. Tymczasem rola tego czynnika wydaje się względnie istotna, a ponadto zyskuje on na znaczeniu w sytuacji zwiększania się różnic w zorganizowaniu rynków pracy w wymiarze oferowanego przez nie bezpieczeństwa zatrudnienia i podejmowania pracy. Takie różnice występują nie tylko między mniej i bardziej atrakcyjnymi rynkami słabiej i lepiej rozwiniętych państw. Charakteryzują one również grupę wysoko rozwiniętych państw imigracyjnych, w których zróżnicowane rozwiązania przyjmowane na rynkach pracy mają związek z odmiennymi sposobami realizacji zabezpieczenia społecznego, w konsekwencji wyborów różnych modeli społecznych.

Ramy metodologiczne zrealizowanego projektu w decydującym stopniu określają zawartość niniejszej publikacji.

Tom otwiera wspomnienie o Profesorze Adamie Andrzejewskim — badaczu zasłużonym dla polskiej nauki o polityce społecznej.

Dział *Z warsztatów badawczych* rozpoczynają dwa artykuły przedstawiające wyniki badań omówione go projektu. W pierwszym z nich Kamil Matuszczyk i Maciej Duszczyk

¹ Nr rej. projektu 2014/15/B/HS5/01148; umowa UMO-2014/15/B/HS5/01148.

podjęli próbę operacjonalizacji pojęcia bezpieczeństwa na rynku pracy, wskazując na jego subiektywny charakter oraz dualne przesłanki związane zarówno z elastycznością, jak i stabilnością zatrudnienia. Opracowanie zawiera ponadto obszerny przegląd koncepcji teoretycznych bezpieczeństwa pracowników na rynku pracy, a także ukazuje sposoby jego pomiaru. W tekście Moniki Stec i Macieja Duszczyka zostały zaprezentowane wyniki badań empirycznych przeprowadzonych wśród migrujących pracowników (cudzoziemskich w Polsce, a także Polaków zdecydowanych na emigrację zarobkową oraz już pracujących za granicą), które dotyczyły postrzegania treści pojęcia „bezpieczeństwo na rynku pracy” oraz porównania jego poziomu w państwach pochodzenia i państwach przyjmujących. Wyniki tych badań dowodzą, że kwestia bezpieczeństwa na rynku pracy (tak czy inaczej postrzeganego) jest obecna przy podejmowaniu decyzji związanych z emigracją oraz wyborem miejsca wykonywania pracy za granicą.

W dwóch kolejnych artykułach kategoria bezpieczeństwa na rynku pracy pojawia się niejako „z drugiej strony” — nie jako czynnik wpływający na decyzje dotyczące potencjalnej emigracji, lecz jako doświadczenie będące udziałem sytuacji migracyjnej. Carla Valadas, Pedro Góis i José Carlos Marques przedmiotem swojej analizy uczynili zmiany w strukturze imigracji zarobkowej do Portugalii wynikające ze zróżnicowanych strategii życiowych przedstawicieli największych grup etnicznych imigrantów w tym kraju w czasie światowego kryzysu finansowego i w okresie bezpośrednio po nim. Koincydencja pogorszenia warunków zatrudnienia i wykonywania pracy oraz pozostawania (w znacznym stopniu) imigrantów poza systemem wparcia publicznego ze strony instytucji polityki społecznej spowodowała, że — w zależności od kraju pochodzenia, siły sieci migracyjnych i indywidualnej pozycji na rynku pracy — imigranci decydowali się na pozostanie, powrót do państw pochodzenia lub reemigrację. Różnice w poziomie bezpieczeństwa na emigracji i w kraju ojczystym okazały się jedną z ważniejszych przesłanek dla takich decyzji. Z kolei w artykule Beaty Kowalczyk bezpieczeństwo na rynku pracy (a właściwie jego brak) zostało przywołane w kontekście specyficznej kategorii współczesnych pracowników migrujących — japońskich muzyków zatrudnionych we Francji i w Polsce. Zdaniem autorki ich sytuacja w obu tych państwach charakteryzuje się „wielokrotnionym” brakiem bezpieczeństwa zatrudnienia i ochrony przed ryzykami socjalnymi, zarówno w związku ze statusem imigrantów, jak i wykonywaniem bardzo szczególnej profesji artystycznej.

W przeglądowym artykule Marcina Wrony została zawarta obszerna prezentacja zasad polityki migracyjnej Australii, w tym szczególnie wyeksponowano australijską politykę wizową. Autor starał się obudować licznymi argumentami tezę, że polityka migracyjna tego kraju pozytywnie wpływa na jego gospodarkę ze względu na podporządkowanie napływu imigrantów potrzebom rynku pracy.

Ostatni z zamieszczonych w tej części numeru tekstów, którego autorami są Patrycja Matusz-Protasiewicz i Leszek Kwieciński, odchodzi od dominującej w tym tomie problematyki rynku pracy. O jego publikacji przesądziła waga podjętego zagadnienia: kształtowanie się w Polsce miejskich polityk integracji imigrantów. Przedstawione przykłady Gdańska i Wrocławia ukazują reakcje władz samorządowych na wzrost udziału cudzoziemców w społecznościach lokalnych. Dowodzą również potrzeby zwrotu w polityce integra-

cji imigrantów od implementacji polityk kreowanych na poziomie państwa do tworzenia programów *stricte* lokalnych, wzorem miast zachodnioeuropejskich.

W dziale *Recenzje* znajduje się omówienie książki Stanisławy Golinowskiej na temat modeli polityki społecznej autorstwa Mirosława Księżopolskiego.

Przedkładając do lektury zamieszczone w niniejszym tomie artykuły, pragniemy zainteresować Czytelników problematyką powiązań między bezpieczeństwem na rynku pracy i migracjami pracowniczymi. Żywimy również nadzieję, że zaproponowana perspektywa badawcza spotka się z przychylnym przyjęciem, stając się punktem wyjścia dla rozwoju refleksji teoretycznej oraz badań empirycznych nad tym aspektem zależności zjawisk migracyjnych oraz cech konstytuujących te rynki pracy, między którymi dokonują się przepływy pracownicze.

Cezary Żołędowski
Maciej Duszczyk